

УДК 37.035:39(=161.2) – 051 Куліш

Фокіна Тетяна Юрївна

викладач

кафедра теорії й методики викладання навчальних дисциплін

КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»

м.Херсон, Україна

Fokinatat78@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ТОВАРИСТВ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «ПРОСВІТА»

Анотація. Актуальність обраної теми дослідження обумовлена збереженням та збагаченням національної культури українського народу й вдосконаленням національної системи виховання. Одним із шляхів розв'язання вказаного завдання є висвітлення вітчизняних традицій минулого і творче використання їхнього значного пізнавально-виховного потенціалу, зокрема вивчення досвіду регіональних товариств культурно-громадської організації «Просвіта». Метою даної розвідки було висвітлення історіографії діяльності вищезазначених товариств. У статті розглянуто і систематизовано відомості про діяльність регіональних товариств громадської організації «Просвіта» у кінці XIX – на початку XX ст. на півдні України. На основі історико-аналітичного методу та теоретичного аналізу виявлено спільні та відмінні форми роботи просвітницьких товариств з громадськістю. З'ясовано, що першочерговим завданням регіональних «Просвіт» було сприяння освіті українського народу в культурному, національному, політичному та соціально-економічному напрямках. Виявлено, що на півдні України наприкінці XIX – початку XX ст. культурно-просвітницька робота проводилася різними товариствами, які згодом були реорганізовані в «Просвіти». З'ясовано, що Маніфест 17 жовтня 1905 р. надав можливості прогресивній інтелігенції займатися розвитком національної культури в товариствах «Просвіта» на офіційній основі. Кожне товариство мало свій статут, в якому було прописано мету та форми діяльності. Головними напрямками діяльності «Просвіт» були культурний і просвітницький розвиток українського народу.

Ключові слова: національно-культурне відродження, товариство «Просвіта», культурно-освітня організація, національна культура.

Вступ. Сучасний період розвитку Української держави характеризується відродженням національних цінностей і традицій. Згідно законодавчої бази, серед пріоритетних напрямів освітнього процесу вітчизняних навчальних закладів вказується актуалізація збереження та збагачення національної культури українського народу, вдосконалення національної системи виховання підростаючого покоління. Одним із шляхів розв'язання вказаного завдання, на нашу думку, є висвітлення вітчизняних традицій минулого і творче використання їхнього значного пізнавально-виховного потенціалу, зокрема вивчення досвіду регіональних товариств культурно-громадської організації «Просвіта», метою яких наприкінці XIX – початку XX століття було сприяння освіті українського народу в культурному, національному, політичному та соціально-економічному напрямках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням історії товариств «Просвіта» займалися А. Качор, С. Перський. Діяльність Наддніпрянської «Просвіти» вивчали А. Кавун, В. Магась. Історію розвитку «Просвіт» на Півдні України досліджували О. Кульчицька, О. Морозова, В. Шкварець (міколаївська «Просвіта»), О. Болдирев, Л. Петришина (одеська «Просвіта»), Д. Белий (херсонська «Просвіта»).

Однак, саме недостатня визначеність форм роботи регіональних товариств культурно-освітньої громадської організації «Просвіта» зумовила вибір теми нашої статті.

Метою статті є висвітлення історіографії діяльності регіональних товариств культурно-освітньої громадської організації «Просвіта» кінця XIX – початку XX ст. як осередків розвитку національної культури в різних регіонах півдня України.

Завдання дослідження: систематизація відомостей про діяльність регіональних товариств культурно-освітньої громадської організації «Просвіта» кінця XIX – початку XX ст.; визначення загальних і характерних для певного регіону форм роботи товариств з громадськістю.

Методи дослідження: історико-аналітичний ме-

тод, метод теоретичний аналізу історіографії, метод систематизації.

Виклад основного матеріалу. Поняття «Просвіта» в «Українському педагогічному енциклопедичному словнику» тлумачиться як «культурно-освітня громадська організація, що існувала з другої половини XIX до кінця 30-х років XX ст.» [3, с.383].

Перше товариство «Просвіта» виникло у січні 1868 р. у Львові за ініціативою громадського діяча о. С. Качала, який запропонував організувати товариство з метою: «Спомагати народню просвіту в напрямках моральнім, матеріальнім і політичним через видання практичних книжок, брошур і т. д. в тій мові, якою нарід говорить» [11, с.18]. Означена ідея із захватом була підтримана академічною молоддю, що сприяло створенню її комітету під керівництвом проф. А. Вахнянина, проф. О. Партицького та д-ра К. Сушкевича у березні того ж року. За короткий термін комітетом було розроблено статут. На перших загальних зборах «Просвіти», що відбулися 8 грудня 1868 р., було обрано його адміністративну ланку, а саме: голова товариства «Просвіта» – проф. А. Вахнянин, його заступник – д-р К. Сушкевич [6, с.10].

Географія філій, які, відповідно статуту Львівська «Просвіта» засновувала в містах і містечках, була доволі обширною і включала такі міста, як Бережани, Дрогобичі, Коломию, Станіслав (тепер Івано-Франківськ), Тернопіль та ін. У селах, завдяки зусиллям львівської організації, створювалися читальні й бібліотеки. До того ж, «Просвіта» видавала твори українських письменників, популярні брошури, шкільні підручники, газети «Читальня» та «Письмо Просвіти», «Народний календар» та ін. [3, 382].

Поштовхом для пробудження культурно-просвітницьких осередків «Просвіти» на Україні став Маніфест 17 жовтня 1905 р., який «дарував» народові громадянські свободи – недоторканність особи, свободу совісті, друку, зборів, союзів [4, с. 493]. До того ж, її філії почали з'являтися як на території підросійської України, так і в осередках української імміграції в США, Канаді, Бразилії, Аргентині, Франції.

Для поширення досвіду «просвітян» Галичини щодо відродження національної культури українського народу активну участь в діяльності товариств «Просвіта» брали такі видатні діячі української культури, як мовознавець Б.Грінченко, етнограф і письменник О.Пчілка, історик Д.Яворницький та ін. [12].

Отже, формами роботи осередків «Просвіти» Галичини у другій половині ХІХ – на початку ХХ століття можна визначити такі: створення філій, бібліотек, читалень; друк творів українських письменників, брошур, шкільних підручників, газет; просвітницька діяльність інтелігенції.

О.Пустовгар наголошує, що на підвладній Росії території України «Просвіти» створювались «як неурядові культурно-просвітницькі організації, які згодом стали центром національного життя українців» [12]. А. Кавун і В. Магась вказували на те, що протягом 1905-1907 рр. на території Наддніпрянської України було відкрито близько 15 організацій товариства «Просвіта». Головним документом «Просвіт» були статuti, в яких вказувалася структура, мета та напрями роботи [5, с.10]. Напрямами роботи означених товариств А. Кавун і В. Магась називають: видання книг, газет, всілякого роду літератури українською мовою; організація бібліотек, читалень, музеїв, книжкових лавок; влаштування публічних лекцій, рефератів, загальноосвітніх курсів, концертів, шкіл, стипендій для учнів, притулків для дітей, контор для пошуку роботи, освітніх та філантропічних закладів та видача нагород за найкращі витвори літератури та науки [5, с. 11-12].

25 листопада 1905 р. було створено «Просвіту» в Одесі. Головою товариства обрали І. Луценка, а заступником став С. Шелухін. До складу правління увійшли Ф. Гаврилук, М. Клименко, Л. Ковальчук, І. Липа, Д. Сігаревич, О. Фісак, О. Фісун. Згідно зі статутом товариство мало право «видавати книжки, газети, брошури, відкривати бібліотеки, організувати книжкову торгівлю, засновувати школи, садки, просвітницькі та добродійні заклади». Всі ці заходи, як зазначає О. Кульчицька, «були спрямовані на культурно-просвітницький розвиток українського народу в Одесі» [7, с. 25].

Отже, організацією книжкової торгівлі і заснуванням шкіл, садків, просвітницьких та добродійних закладів одеська «Просвіта» розширила форми роботи своїх галичанських колег по організації, діяльність яких дещо більшого обмежувалася друкованою продукцією, створенням читалень і бібліотек та просвітницькою діяльністю.

8 жовтня 1905 року в Катеринославі було зареєстроване «Літературно-Артистичне українське товариство «Просвіта», до складу якого увійшли Д. Яворницький, С. Липківський, В. Біднов, І. Труба, М. Ємець, Д. Дорошенко та інші. Катеринославська «Просвіта», на відміну від інших товариств, швидко розвивалася і заснувала цілу низку філій по селах губернії, які мали свої будинки, хати-читальні та бібліотеки [9, с. 9]. С. Перський наголошує, що число членів цієї «Просвіти» іноді доходило до 400. Діяльність товариства була поділена на чотири секції: «драматична владжувала вистави, вокально-музична співпрацювала з першою, зорганізувала в себе хор та владжувала в себе різні вечірки й концерти; літературна мала за завдання видавати українські науково-популярні книжки та газети й ширити просвітнянські видання, організуючи вистави книжок; нарешті – бібліотечна мала завести бібліотеку, працювати в ній та ширити між широкими верствами українського суспільства українську книжку» [11, с. 236].

Отже, характерною особливістю катеринославського товариства був поділ діяльності на чотири секції: а) драматична (організація вистав), б) вокально-музична (організація хору та публічних заходів – концертів, вечірок); в) літературна – друк українських науково-популярних книжок і газет, організація книжкових виставок для популяризації поширення просвітнянських видань); г) бібліотечна – організація роботи бібліотек для популяризації українських книжок.

За М. Мельник, попередником Миколаївського товариства «Просвіта» була таємно заснована у 1880 році «Інгульська громада». За короткий час свого існування товариство залишило «помітний слід в українському духовному житті зрусифікованого Північного Причорномор'я, засвідчивши пробудження національної свідомості» [8].

Миколаївська «Просвіта» офіційно розпочала свою діяльність 25 лютого 1907 року. Головою товариства обрали М. Аркаса. До складу правління Миколаївського товариства увійшли: М. Аркас, А. Крижанівський, Є. Литвин, П. Дюмін та інші. [7, с.25]. Затверджений статут чітко окреслював мету та напрями діяльності товариства: «допомогти розвитку української культури і першим чином просвіті українського народу його рідною мовою, працюючи у Миколаєві»; «видавати книжки, журнали, часописи і т.ін. українською мовою, заводити свої книгозбірні, музеї, читальні, книгарні і т.ін., впоряджати публічні лекції, загальнопросвітні курси, спектаклі, літературно-музичні вечори, концерти і т.ін., заводити стипендії, школи, бюро праці, просвітні та благодійні заклади» [10, с. 106].

Отже, форми роботи Миколаївського осередку «Інгульської громади» / «Просвіти» поширили традиційну діяльність українських товариств (видання книжок, журналів, організації читалень, публічних лекцій, загальнопросвітніх курсів, спектаклей, літературно-музичних вечорів, концертів та ін.) друком часописів українською мовою, створенням шкіл, книгозбірень, музеїв, книгарень, бюро праці, просвітних і благодійних закладів, введенням стипендій.

На Херсонщині систематична просвітницька робота, на думку Д. Белого, розпочалась у 1885 році, коли започаткував свою діяльність Херсонський український гурток на чолі з О. Русовим (1847 – 1915) [с. 5].

Передвісником «Просвіти» на Херсонщині було товариство «Українська Хата», установчі збори якого відбулися 25 березня 1917 року. Головним завданням статуту «Української Хати» визначено «заснування шкіл, бібліотек, книгарень, читання просвітницьких курсів, публічних лекцій, проведення концертів та вечорів» [1, с.11]. Загальні збори «Української Хати», на яких було вирішено реорганізувати товариство в Херсонське товариство «Просвіта», передавши все майно та завдання просвітньої справи новоствореному товариству, одночасно створивши кооперативне видавниче товариство «Українська книгарня» та споживче товариство «Україна» відбулися в приміщенні Народного будинку під головуванням Н.Малечі 6 січня 1918 року. Головою «Просвіти» та «Української книгарні» було обрано І. Челюка. До складу Ради «Просвіти» увійшло 19 осіб, серед яких був І.Челюк, Н.Малеча, М.Чернявський та ін.[1, с.21].

Головне завдання «Просвіти» та «Української книгарні» представники товариств вбачали в проведенні регулярних курсів з української мови, розбудову української освіти, видання та розповсюдження українських книжок, розвиток українського мистецтва, впровадження «живого українського слова» [1,

с. 21].

В 1918 році в Олешках на Херсонщині поширення просвітницьких ідей займався майбутній видатний драматург М. Куліша. За його ініціативи в містечку було створено філію «Просвіти», яку він очолював. Згодом, за часів гетьмана Скоропадського, М. Куліша було ув'язнено на п'ять місяців до Олешківської в'язниці за активну культурно-освітню роботу в системі «Просвіти» [2, с. 44].

Отже, традиційні форми діяльності товариства «Просвіта» (заснування шкіл, бібліотек, книгарень, проведення концертів та вечорів), у херсонському товаристві, що відтворилося в роботі «Української Хати» / «Просвіти», було розширено організацією просвітницьких курсів і публічних лекцій.

Графічне зображення історіографії діяльності регіональних осередків «Просвіта» в Україні наприкінці XIX – початку XX ст. представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Історіографія діяльності регіональних осередків «Просвіти» в Україні

Регіон	Дата створення	Видатні діячі	Форми діяльності	
			Загальні	Регіональні
Львів	8.12.1868 рік	А. Вахняк, К. Сушкевич	Створення читалень, бібліотек; друк творів українських письменників, книг, брошур, шкільних підручників, газет	
Катеринослав	8.10.1905 рік	С. Липківський, В. Біднов, Д. Яворницький, І. Труба, М. Ємець, Д. Дорошенко	Читання лекцій, видання книжок українською мовою, часописів, організація літературних вечорів	Організація театральних вистав, роботи хору, публічних заходів (концертів, вечірок); друк українських науково-популярних книжок і газет, організація книжкових виставок; організація роботи бібліотек
Одеса	25.11.1905 рік	І. Луценко, С. Шелухін, Ф. Гаврилко, М. Клименко, Л. Ковальчук, І. Липа, Д. Сігаревич, О. Фісак, О. Фісун	Видання книжок, газет, брошур, відкриття бібліотек	організація книжкової торгівлі, заснування шкіл, садків, просвітницьких та добродійних закладів
Херсон	6.01.1918 рік	І. Челюк, Н. Малеча, М. Чернявський	заснування шкіл, бібліотек; проведення концертів, вечорів	організація просвітницьких курсів і публічних лекцій; заснування книгарень
Миколаїв	25.02.1907 рік	М. Аркас, А. Крижанівський, Є. Литвин, П. Дюмін	видання книжок, журналів, організація читалень, публічних лекцій, загальнопросвітніх курсів, спектаклей, літературно-музичних вечорів, концертів	друк часописів українською мовою, створення книгозбірень, музеїв, книгарень, бюро праці, просвітніх і благодійних закладів, заведення стипендій, шкіл

Викладений матеріал дозволяє зробити наступні висновки: на півдні України наприкінці XIX – початку XX ст. культурно-просвітницька діяльність велась різними товариствами, які згодом були реорганізовані в «Просвіти». З'ясовано, що Маніфест 17 жовтня 1905 р. надав можливості прогресивній інтелігенції на офіційній основі в товариствах «Просвіта» займатися розвитком національної культури. Кожне товариство мало свій статут, в якому було прописано мету, форми і методи діяльності. Традиційні форми заснування «Просвіти» – галицького товариства (створення філій, бібліотек, читалень; друк творів українських письменників, брошур, шкільних підручників, газет; просвітницька діяльність інтелігенції) у різних регіонах розширювалися іншими видами діяльності осередків, а саме: одеська «Просвіта» – організація книжкової торгівлі, заснування шкіл, садків, просвітницьких та добродійних закладів; катеринославське товариство – поділ діяльності на чотири секції (а) драматична (організація вистав), б) вокально-музич-

на (організація хору та публічних заходів – концертів, вечірок); в) літературна – друк українських науково-популярних книжок і газет, організація книжкових виставок для популяризації поширення просвітнянських видань); г) бібліотечна – організація роботи бібліотек для популяризації українських книжок); херсонське товариство – організація просвітницьких курсів і публічних лекцій; миколаївське товариство – друк часописів українською мовою, створення книгозбірень, музеїв, книгарень, бюро праці, просвітніх і благодійних закладів, заведення стипендій, шкіл. Проте, не зважаючи на розбіжності у формах роботи, головними напрямками діяльності «Просвіт» були культурний і просвітницький розвиток українського народу.

Перспективою подальших досліджень у вищезазначеному напрямі вважаємо вивчення спадщини громадсько-культурних діячів того часу, зокрема М. Куліша, для оптимізації процесу національного виховання сучасної молоді.

References

1. Bielyi, D. (2002). *Z istorii ukrainskoho prosvitnytskoho rukhu na Khersonshchyni. 1917 – 1920 rr. Istorychnyi narys* [From the history of the Ukrainian educational movement in the Kherson region. 1917-1920. Historical essay]. Kherson: Shtrykh, Persei [in Ukrainian].
2. Holoborodko, Ya. (2002). Sotsiodukhovni pryorityety Mykoly Kulisha 1917-1920 rokiv [Sociological and spiritual priorities of Mykola Kulish from 1917-1920]. In *Ukrainska mova i literatura v shkoli* [Ukrainian language and literature at school], 7, 43 – 46 [in Ukrainian].
3. Honcharenko, S.U. (2011). *Ukrainskyi pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk* (2-e vyd.) [Ukrainian Pedagogical Encyclopedic Dictionary. 2nd ed.]. Rivne: Volynski oberehy [in Ukrainian].
4. Smolii, V.A. (Red.). (2009). *Entsyklopediia istorii Ukrainy*. T.6. [Encyclopedia of Ukrainian History. Vol.6]. Kyiv: Naukova Dumka [in Ukrainian].
5. Kavun, A.A., & Mahas, V.O. (2013). «Prosvita» ta vlada v Naddnyprianskii ukraini na pochatku XX st [Prosvita and authorities in Dnieper Ukraine in the early twentieth century]. In *Sumskyi istoriko-arkhivnyi zhurnal* [Sumy Historical and Archival Magazine], XXI, 10-14 [in Ukrainian].
6. Kachor, A. (1960). *Roля «Prosvity» v ekonomichnomu rozvytku Zakhidnoi Ukrainy* [The role of Prosvita in the economic development of Western Ukraine]. Vinnipeh: Nakladom Tovarystva «Prosvita» v Port Arturi [in Ukrainian].
7. Kulchytska, O. (2003). Hromadska diialnist «Prosvit» Pivdnoi Ukrainy na pochatku XX st. [Public activity of «Prosvit» of the South of Ukraine in the beginning of the 20th century]. In *Natsionalnyi universytet «Kyievo-Mohylianska akademiiia». Naukovi zapysky. Istorychni nauky* [National University of Kyiv-Mohyla Academy. Proceedings. Historical sciences], 21, 24-27. Kyiv: KM Akademiia [in Ukrainian].
8. Melnyk, M.O. (2012). Do 105-i richnyi z chasu zasnuvannia Mykolaivskoho ukrainskoho tovarystva «Prosvita» [To the 105th anniversary of the foundation of the Mykolayiv Ukrainian Society «Prosvita»]. Retrieved from <http://mk.archives.gov.ua/pubonsite/264-do-105-richnitsi-tov-prosvita.html> [in Ukrainian].
9. Mysechko, A.I. (1999). *Ukrainskyi kulturno-osvittni rukh na Pivdni Ukrainy (1900-1914 rr.)* [Ukrainian cultural and educational movement in the South of Ukraine (1900-1914)]. Extended abstract of candidate's thesis. Odesa: Odeskyi derzhavnyi un-t im. I.I.Mechnykova [in Ukrainian].
10. Morozova, O. (2012). Mistse i rol M.M.Arkasa u vidrozhenni natsionalnoi shkoly [Place and role of Arkas in the revival of the national school]. In *Naukovi pratsi: Naukovo-metodychnyi zhurnal. Istorychni nauky* [Scientific works: Scientific-methodical journal. Historical sciences], 17(4), 104-108 [in Ukrainian].
11. Perskyi, S. (1932). *Populiarna istoriia tovarystva «Prosvita» u Lvovi* [Popular history of the society «Prosvita» in Lviv]. Lviv: Nakladom T-va «Prosvita» [in Ukrainian].
12. Pustovhar, O. (2018). *Istoriia «Prosvity» na Poltavshchyni u 1905-1916 rokakh: pershi sprobly lehalizuvatsia, zasnuvannia i diialnist Ukrainkoho klubu* [The history of «Prosvita» in Poltava region «in 1905-1916: the first attempts to legalize the foundation and activities of the Ukrainian club»]. Retrieved from <http://np.pl.ua/2018/02/istoriya-prosvity-na-poltavshchyni-u-1905-1916-rokah-pershi-sprobly-lehalizuvatsya-zasnuvannya-i-diialnist-ukrajinskoho-klubu/> [in Ukrainian].

Список використаної літератури

1. Белий Д. З історії українського просвітницького руху на Херсонщині. 1917 – 1920 рр. Історичний нарис. – Херсон: Штрих, Персей, 2002. – 76с.
2. Голобородько Я. Соціодуховні пріоритети Миколи Куліша 1917-1920 років. // Українська мова і література в школі. – 2002. № 7, с. 43 – 46.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене / С.У.Гончаренко. – Рівне: Волинські обереги, 2011. – 552 с.
4. Енциклопедія історії України: У 10 т. / Редкол.: В.А.Смолій (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 2009. – Т. 6: Ла– Мі. – 784 с.
5. Кавун А.А., Магась В.О. «Просвіта» та влада в Наддніпрянській Україні на початку XX ст. / А.А. Кавун, В.О. Магась // Сумський історико-архівний журнал. – 2013. –№ XXI. –С. 10-14.
6. Качор А. Роля «Просвіти» в економічному розвитку Західної України / А. Качор// Українська Вільна Академія Наук. Серія: Літопис УВАН. –Ч. 18. –Вінніпег: Накладом Товариства «Просвіта» в Порт Артурі, 1960. – 29 с.
7. Кульчицька О. Громадська діяльність «Просвіт» Півдня України на початку XX ст. // Національний університет «Києво-Могилянська академія». Наукові записки. – Т. 21: Історичні науки. – К.: «КМ Академія», 2003. – С.24-27.
8. Мельник М.О. До 105-ї річниці з часу заснування Миколаївського українського товариства «Просвіта» / О.М.Мельник (2012) [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://mk.archives.gov.ua/pubonsite/264-do-105-richnitsi-tov-prosvita.html>. – Назва з екрану.
9. Мисечко А.І. Український культурно-освітній рух на Півдні України (1900-1914 рр.): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Одеський державний ун-т ім. І.І.Мечникова. – Одеса, 1999. – 15 с.
10. Морозова О. Місце і роль М.М.Аркаса у відродженні національної школи // Наукові праці: Науково-методичний журнал. Т. 17. Вип. 4. Історичні науки. - Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2002. – С. 104-108.
11. Перський, С. Популярна історія товариства «Просвіта» у Львові: з іл. / Степан Перський. – Львів: Накладом Т-ва «Просвіта», 1932. – 268, [1] с. – (Видання товариства «Просвіта»; ч. 780).
12. Пустовгар О. Історія «Просвіти» на Полтавщині у 1905-1916 роках: перші спроби легалізуватися, заснування і діяльність Українського клубу/ О. Пустовгар (2018) [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://np.pl.ua/2018/02/istoriya-prosvity-na-poltavshchyni-u-1905-1916-rokah-pershi-sprobly-lehalizuvatsya-zasnuvannya-i-diialnist-ukrajinskoho-klubu/>. – Назва з екрану.

Рецензент: докт.пед. наук, проф. В. В. Кузьменко

Стаття надійшла до редакції 15.04.2018 р.
Стаття прийнята до друку 20.04.2018 р.

Фокина Татьяна

преподаватель

кафедра теории и методики преподавания учебных дисциплин

КВУЗ «Херсонская академия непрерывного образования»

г.Херсон, Украина

ОСОБЕННОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РЕГИОНАЛЬНЫХ ОБЩЕСТВ КУЛЬТУРНО-ПРОСВЕТИТЕЛЬСКОЙ ОБЩЕСТВЕННОЙ ОРГАНИЗАЦИИ «ПРОСВИТА»

Аннотация. Актуальность темы исследования обусловлена сохранением и обогащением национальной культуры украинского народа и совершенствованием национальной системы воспитания. Одним из путей решения указанной задачи является освещение отечественных традиций прошлого и творческое использование их значительного познавательно-воспитательного потенциала, в частности изучение опыта региональных обществ культурно-общественной организации «Просвита». Целью данного исследования было освещение историографии деятельности вышеупомянутых обществ. В статье рассмотрены и систематизированы сведения о деятельности региональных обществ культурно-образовательной общественной организации «Просвита» в конце XIX – начале XX в. на юге Украины. На основе историко-аналитического метода и теоретического анализа выявлены общие и отличительные формы работы просветительских обществ с общественностью. Выяснено, что первоочередной задачей региональных «Просвит» было содействие образованию украинского народа в культурном, национальном, политическом и социально-экономическом направлениях. Выявлено, что на юге Украины в конце XIX – начале XX в. культурно-просветительская работа проводилась различными обществами, которые впоследствии были реорганизованы в «Просвиты». Выяснено, что Манифест 17 октября 1905 предоставил возможности прогрессивной интеллигенции заниматься развитием национальной культуры в обществах «Просвита» на официальной основе. Каждое общество имело свой устав, в котором были прописано цели и формы деятельности. Однако, несмотря на различия в формах работы, главными направлениями деятельности «Просвит» были культурное и просветительское развитие украинского народа.

Ключевые слова: национально-культурное возрождение, общество «Просвита», культурно-образовательная организация, национальная культура.

Fokina Tetiana

Lecturer

Department of Theory and Methodology of Educational Disciplines Teaching

Communal Higher Educational Institution «Kherson Academy of Continuous Education»

Kherson, Ukraine

PECULIARITIES OF REGIONAL COMPANIES OF THE CULTURAL AND EDUCATIONAL PUBLIC ORGANIZATION «PROSVITA»

Abstract. The urgency of the chosen topic of research is due to the preservation and enrichment of the national culture of the Ukrainian people and the improvement of the national system of education. One of the ways of solving this task is to highlight the national traditions of the past and to use the creative potential of their significant cognitive and educational potential, in particular, to study the experience of regional associations of the cultural and public organization «Prosvita». The purpose of this article was to highlight the historiography of the activities of the above-mentioned societies. The article discusses and systematizes information about the activities of regional societies of the «Prosvita» public organization in the late nineteenth and early twentieth centuries in the south of Ukraine. Common and distinct forms of educational societies public work are revealed on the basis of historical-analytical method and theoretical analysis. It was clarified that the primary task of the regional «Prosvita's» was to promote education of the Ukrainian people in the cultural, national, political and socio-economic directions. It was found that in the south of Ukraine at the end of the nineteenth and early twentieth centuries cultural and educational work was carried out by various societies, which were subsequently reorganized into «Prosvita's». It was found out that the Manifest of October 17, 1905 provided the opportunity for the progressive intelligentsia to engage in the development of national culture in the «Prosvita» societies on an official basis. Each society had its own charter, in which the purpose and forms of activity were specified. It was determined that the traditional forms of «Prosvita» founder – the Galician Society (creation of departments, libraries, reading rooms, printing Ukrainian writers works, brochures, school textbooks, newspapers, educational activities of intelligentsia) in various regions expanded by other types of activities of the «Prosvita» units, namely, Odessa «Prosvita» – organization of book trade, establishment of schools, gardens, educational and charity institutions; Katerynoslavsk fellowship – division of activity into four sections: (a) dramatic (organization of performances), b) vocal-musical (organization of choirs and public events – concerts, parties); c) literary – printing of Ukrainian popular scientific books and newspapers, organization of book exhibitions to popularize spreading of educational publications); d) library – organization of libraries work for popularization of Ukrainian books); Kherson Society – organization of educational courses and public lectures; Mykolayiv Society – printing of Ukrainian periodicals; creation of book collections, museums, bookshops, labor offices, educational and charity institutions, scholarships, schools. Despite the differences in the forms of work, the main «Prosvitas» activity areas were cultural and educational development of the Ukrainian people.

Key words: national-cultural revival, «Prosvita» society, cultural and educational organization, national culture.